

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

סנדל שנפסקה רצועתו

(ק"ב א') רבי ירמיה הוה קאזיל בתריה דרבי אבהו בכרמלית. איפסיק רצועה דסנדליה (ונפל הסנדל מרגלו). אמר ליה: מאי ניעבד לה? אמר ליה: שקול גמי לת, דחזי למאכל בהמה, וכרוך עילויה (במקום הרצועה, ונועלו עד שתיכנס).

אביי הוה קאי קמיה דרב יוסף. איפסיק ליה רצועה. אמר ליה: מאי איעביד ליה? אמר ליה: שבקיה.

(ומקשה) מאי שנא מדרבי ירמיה (שהתיר לו רבי אבהו לנועלו ע"י גמי)?!

(ומתרץ) התם לא מינטר (היה בכרמלית שאינו נשמר שם), הכא מינטר¹.

והא מנא הוא (ואמאי אסור לטלטלו, והא עדיין תורת מנעל עליו), דאי בעינא הפיכנא ליה מימין לשמאל²!

אמר ליה: מדקמתרץ רבי יוחנן אליבא דרבי יהודה, שמע מינה הלכה כרבי יהודה (דאמר משנפסקה החיצונה, לאו מנא הוא).

מאי היא? **דתניא**: סנדל שנפסקו שתי אזניו או שתי תרסיותיו, או שניטל כל הכף שלו, טהור. אחת מאזניו או אחת מתרסיותיו, או שניטל רוב הכף שלו, טמא. רבי יהודה אומר: נפסקה פנימית, טמא. החיצונה, טהור.

ואמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: כמחלוקת לענין טומאה, כך מחלוקת לענין שבת.

שיטות הראשונים

קשירת רצועת סנדלו שנפסקה: כתב הרמב"ם, "כָּל שְׂרָאוּי לְמֵאֲכָל בְּהֵמָה - מִתֵּר לְקֶשֶׁר אוֹתוֹ בַּשֶּׁבֶת. לְפִיכָף, אִם נִפְסְקָה רְצוּעַת סַנְדְּלוֹ בְּכַרְמְלִית, נוֹטֵל גְּמִי לַח הָרְאוּי לְמֵאֲכָל בְּהֵמָה וְכוּרְף עָלָיו, וְקוֹשֵׁר הַגְּמִי." **הרמב"ם** לא חילק בין מינטר ללא מינטר³. **ור"ף ורא"ש** הביאוהו. וכן פסק **השו"ע**⁴ שבחצר שהוא נשמר שם, אסור.

1. הקשה הרשב"א אי לאו מנא הוא, ר' ירמיה היכי שרי לטלטולה, דהא לא שרו טלטול במקום פסידא! ועוד, הא אכתי חזי למלאכה קצת, לכסויי בה מנא ולמסמך בה כרעי המיטה! ותירץ בשם **הראב"ד** שרב יוסף ור' אבהו סברו כרבי יהודה (לקמן קכ"ד ב') ששברי כלים ניטלים רק אם ראויים למלאכתם הראשונה. ודווקא בחצר דמינטר נאסר, דמקצה ליה איניש מדעתיה עד דמתקן ליה. אבל בכרמלית דלא מינטר, לא מקצה ליה איניש, אלא דעתיה עליה לטלטלה על ידי גמי לת. כלומר **היות שנפל במקום שאינו משתמר, אינו מקצה דעתו מלהשתמש בהם שאר תשמישים**, שהרי בלאו הכי יתקלקלו שם. ודווקא כשהניחם במקום המשתמר, מקצה דעתו מהם. וכ"כ הר"ן בשם הראב"ד (מא ב דפי הרי"ף). וכ"כ המאירי.

2. שהסנדל יש לו שתי תרסיות, והן של עור, מקום קביעות הרצועות אחת מבחוץ ואחת מבפנים לבין שני רגלים, כעין שיש למנעלים שלנו. וכשנפסק הפנימי, ראוי הוא לתקנו, ואף על גב שתיקונו ניכר וגנאי הוא, מיהו לצד פנים לא מיתחזי, וכשנפסקה חיצונה אינו הגון שוב לתקנו. והך דאביי חיצונה איפסיק, משום הכי אסריה רב יוסף אפילו לטלטלו, ואמר ליה אביי: והא אכתי מנא הוא, דהפיכנא ליה לרגל האחרת, ונמצאת החיצונה פנימית. רש"י.

3. לכאורה הדגיש הרמב"ם כרמלית, כדי לדייק שבחצר אסור לטלטלו בעזרת הגמי, וכדאמר רב יוסף לאביי, שבקיה, דבחצר מינטר. אמנם המגיד משנה הקשה מדוע לא כתב הרמב"ם את החילוק בין מינטר ללא מינטר. וראה ב"י.

4. או"ח שח,טו. וכתב המשנ"ב (ס"ק סב), שאם רבים שם, וגנאי לו ללכת בלא מנעל, שרי משום כבוד הבריות. מקורות - ר"ף (מא ב בדפיו). רא"ש (סי' א). רמב"ם (הל' שבת יד).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

חילוק בין רצועה פנימית לחיצונה: רי"ף, רא"ש, ורמב"ם השמיטו החילוק בין רצועה פנימית לחיצונה. והטור פסק שאם נפסקה פנימית, עדיין תורת כלי עליו, ומותר לטלטלו. נפסקה חיצונה, בטל מתורת כלי⁵. וכן פסק השו"ע⁶.
נשמטו לו רצועות מנעל וסנדל: כתב הרא"ש לולאות של מלבושים שעל הכתף אם יצאו, יש מתירים להחזירן בשבת אם הנקב רחב ויכול להחזירן בקל, כיון דנתקו. ונראה דאסור להחזירן, שרגילין לקושרן והוא קשר של קיימא⁷. וכעין זה כתבו תוספות בשם ר"י⁸. והרמב"ם כתב על פי ירושלמי "נְשַׁמְטָה לּו רְצוּעַת מְנַעַל וְסַנְדָּל, אִו שְׁנַשְׁמַט רַב הָרְגַל - מְתַר לְהַחְזִיר הָרְצוּעוֹת לְמְקוֹמָן, וּבְלִבָּד שְׁלֵא יִקְשֵׁר". וכן פסק השו"ע⁹. והרמ"א כתב כותספות.

קשירה בדבר הראוי למאכל בהמה: כתב הרמב"ם, "כָּל שְׁרָאוֹי לְמֵאֲכָל בְּהֵמָה - מְתַר לְקַשֵּׁר אוֹתוֹ בַּשַּׁבָּת". וכגון גמי לת. והעתיקו הכלבו. ורש"י ביאר, הא דקושרים בגמי לח¹⁰, שדבר הראוי למאכל בהמה, אינו מבטלו שם להיות קשר של קיימא, דמנתק כשיבש. והרמ"א¹¹ כתב דיש אומרים דלא שרי להתיר (קשין של שבולים), רק בקשר שאינו של קיימא.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סי' שיז)

ב. נְשַׁמְטוֹ לּו רְצוּעוֹת מְנַעַל וְסַנְדָּל אוֹ שְׁנַשְׁמַט רַב הָרְגַל, מְתַר לְהַחְזִיר הָרְצוּעוֹת לְמְקוֹמָם, וּבְלִבָּד שְׁלֵא יִקְשֵׁר.
הגה: וְדוֹקָא שְׁיֻכַּל לְהַחְזִירוֹ בְּלֵא טָרַח, אֲבָל אִם צָרִיךְ טָרַח לָזֶה, אֲסוּר דְּחַיִּישֵׁינָן שְׁמָא יִקְשֵׁר (תוס' וְהָרָא"ש פ' בְּמָה טוֹמְנִין).

- כרבה בר בר חנה (שאמר כמחלוקת לענין טומאה, כך מחלוקת לענין שבת), משום דרב יוסף סבירא ליה כוותיה ואביי נמי קיבלה מיניה. ב"י.
- או"ח שח, טו. מקורות - רי"ף (מא ב בדפיו). רא"ש (סי' א). רמב"ם (הל' שבת יד).
- כדאמר בריש כל הכלים (קכ"ב ב') דאסור להחזיר פתח של שידה תיבה או מגדל, גזירה שמא יתקע.
- אם הנקב רחב ויכול להכניסם בלא טורח שרי כיון דעתיקי, ובלבד שיתנם בענין זה שלא יהא לחוש שמא יתקע. דבענין שהוא רגילות לתקוע ולקשור, נראה דאסורים להחזיר כדאסרינן בריש פרק כל הכלים (קכ"ב ב') החזרת שידה תיבה ומגדל שמא יתקע.
- או"ח שיז, ב. וכתב הרמ"א, שמה שמותר להחזיר הרצועות למקומן, דוקא שיוכל להחזירו בלא טורח. וביאר המשנ"ב (ס"ק כ) דהיינו שהנקב רחב. וכתב, והאחרונים השיגו על זה, דאפילו הנקב רחב אסור במקום שרגילים לקשור, דחיישינן שמא יקשור; ובמקום שהנקב צר אפילו במקום שאין רגילין לקשור אסור, דצריך טורח. מקורות - ירושלמי (שבת טו, הלכה ב). ותוספתא (שבת יג, יד). רמב"ם (הל' שבת יד). תוספות (מ"ח א', ד"ה הא). רא"ש (פרק ד, סי' ה).
- כמבואר במשנה והגמרא שעליה, להלן קנ"ז א'-ב', ומעשה בימי אביו של רבי צדוק ובימי אבא שאול בן בטנית, שפקקו את המאור בטפוח, וקשרו את המקידה בגמי לידע אם יש בגיגית פותח טפח אם לאו. ומדבריהם למדנו, שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת.
- או"ח שכד, ד. ובביה"ל (שיז, ה, ד"ה עניבה) כתב שדעת הרמב"ם שמאכל בהמה מותר לקושרו בשבת, והיינו בגמי לח וכדומה. והקשה על דבריו, עיי"ש. וכתב עוד, דלהלן (בסי' שכד, ד, בהגה) מוכח שגם באוכלי בהמה יש קושר ומתיר, ושכן משמע מרש"י, וכן משמע דעת הרמ"ך (הל' שבת יד; הו"ד בכס"מ). ובמשנ"ב (שכד, ס"ק יב) כתב בשם אחרונים, דכו"ע סבירא להו דיש קושר ומתיר באוכלי בהמה, ומפני שלא מצא (הרמ"א) דין זה מפורש, רק במקום אחד, כתב יש מי שאומר. ועיין בחידושי רע"א בשם מהריק"ש דדעתו דהרמב"ם חולק על זה. ומכל מקום לדינא אין להקל, דדעת רש"י והרמ"ך ג"כ דיש קושר ומתיר אף באוכלי בהמה. מקורות - רמב"ם (הל' שבת יד). רש"י (שבת קנ"ז ב', ד"ה בגמי). כלבו (סי' לא).

בעזרהש"ת

ד' תמוז תש"פ
מסכת: שבת | פרק: טו | דף: קי"ב

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

(או"ח, הלכות שבת, סימן שח)

טו. סנְדַל שְׁנַפְסָק רְצוּעָה הַפְּנִימִית, עֲדִין תּוֹרַת כָּלִי עָלָיו וּמִתֵּר לְטַלְטְלוֹ; נִפְסָקָה הַחִיצוֹנָה בְּטַל מִתּוֹרַת כָּלִי וְאִסּוּר לְטַלְטְלוֹ; וְאִם הוּא בְּכַרְמְלִית, מִתֵּר לְכַרְךָ עָלָיו גְּמִי לַח, שֶׁהוּא מֵאֲכָל בְּהֵמָה לְתַקְנוֹ שְׁלֵא יִפֹּל מִרְגְּלוֹ; וּבְחֻצָּר שֶׁהוּא נִשְׁמַר שָׁם, אִסּוּר.